

Overeenkomsten en verschillen in studie-ervaring en succes Farmacie

Maart 2013, G5 project Universiteit Utrecht

Sanne Nooijens, Silvia Rietdijk en Leoniek Wijngaards-de Meij, FSW, UU.

Samenvatting

Deze rapportage bevat resultaten van zowel focusgesprekken als de vragenlijst waaraan studenten Farmacie hebben deelgenomen. De resultaten worden weergegeven voor alle Farmacie studenten en daar waar relevant worden zij expliciet genoemd voor 1^e Generatie Studenten (1^e GS) en niet-1^e Generatie Studenten (niet-1^e GS), en Niet Westerse allochtone studenten en Westerse en autochtone studenten (samen Westerse studenten).

1.1 Keuzes maken en informatievoorziening in het onderwijs.

Bijna driekwart van de studenten vindt dat er te weinig informatie wordt gegeven over vakken in de vrije keuze ruimte en een op de drie studenten vindt het lastig om vakken te kiezen in de vrije keuze ruimte. Wanneer studenten zich oriënteren op vakken uit de vrije keuzeruimte, dan maken zij gebruik van Osiris en de websites van de UU. Zij zijn over het algemeen niet tevreden over het gebruiksgemak van deze twee informatiebronnen. Tot slot heeft een derde van de studenten had behoefte aan studiebegeleiding bij studiekeuzes maar heeft deze niet ontvangen.

1.2 Advies en begeleiding tijdens de studie

Het merendeel van de studenten bezoekt de tutor en iets meer dan de helft van de studenten de studieadviseur. Dit geeft aan dat studenten veel contact hebben met studiebegeleiders binnen de opleiding. Doordat de tutor de taak heeft om het portfolio van de student te beoordelen, is de tutor voor iedereen bekend.

1.3 Studie-gedrag

Studenten geven aan weinig onderwijs (Hoorcolleges of werkgroepen/practica) te missen. De belangrijkste redenen om onderwijs te missen zijn ziekte of verplichtingen voor andere vakken. Het merendeel van de studenten kan goed met hun ouders over hun studie praten en voelt zich door hun ouders gestimuleerd bij hun studie. Drie kwart van de studenten werkt naast de studie.

1.4. Omstandigheden / belemmeringen

De meest ervaren *persoonlijke belemmeringen* zijn een aantal vakken die volgens de studenten erg zwaar zijn en ziekte of familieomstandigheden. De meest voorkomende *studiegerelateerde belemmeringen* zijn het niet aan een vak mogen deelnemen en moeite hebben met academische vaardigheden. Weinig studenten geven aan dat zij moeite hebben met de Nederlandse of Engelse taal.

1.5 Verschillen in studie-ervaring tussen de verschillende groepen

Van de studenten is 33% een eerste generatie student (1^e GS) en 27% van niet-Westerse afkomst. De groepen verschillen niet van elkaar met betrekking tot het keuzes maken en de informatievoorziening (1.1) en het advies en de begeleiding tijdens de studie (1.2). Wel zijn er verschillen gevonden in studie-gedrag (1.3), omstandigheden en belemmeringen (1.4). 1^e GS kunnen thuis minder goed over hun studie praten, en geven aan minder gestimuleerd te worden door hun ouders dan niet-1^e GS. Zij werken gemiddeld meer uur betaald naast hun studie dan niet-1^e GS.

Het aantal studenten dat een bepaalde belemmering ervaart, verschilt niet tussen 1^e GS en niet-1^e GS. Niet Westerse allochtonen studenten ervaren vaker de belemmeringen 'teveel tijd kwijt aan werk of familie', 'ziekte of familieomstandigheden', 'moeite met academische vaardigheden' en 'moeite met de Nederlandse taal' dan Westerse studenten.

1.6. Voorspelling studiesucces

De belangrijkste voorspellers voor het gemiddeld aantal behaalde studiepunten per jaar zijn geslacht, afkomst en twee ervaren belemmeringen. Vrouwen behalen meer studiepunten dan

mannen, en Niet Westerse studenten behalen minder studiepunten dan Westerse studenten. Van de ervaren belemmeringen voorspelt het (veel) tijd kwijt zijn aan ziekte of familieomstandigheden het aantal behaalde studiepunten; studenten die deze belemmering ervaren halen gemiddeld minder studiepunten. Ook voorspelt het moeite hebben met de Engelse taal het behaalde studiepunten; studenten die moeite hebben met de Engelse taal behalen gemiddeld minder studiepunten.

Inleiding

De opleiding Farmacie van de Universiteit Utrecht heeft samen met de faculteiten Geesteswetenschappen (GW), Sociale Wetenschappen (FSW) en Recht, Economie, Bestuur en Organisatie (REBO) aan het begin van 2011 subsidie gekregen om studiesucces (waaronder studie-ervaringen) van verschillende groepen studenten in kaart te brengen en waar mogelijk te bevorderen.

Oorspronkelijk was het G5 project enkel gericht op niet-westerse allochtone studenten, omdat is aangetoond dat zij minder snel doorstromen dan autochtone studenten (Brink, 2005).

Tijdens de start van het project is het onderwerp verbreed naar eerste academische generatie studenten ofwel studenten waarvan beide ouders geen hoger onderwijs hebben gevolgd (1^e GS) omdat sommige onderzoeken hebben uitgewezen dat eerste generatie academici ook risico lopen op vertraging en uitval tijdens de studie (bv. Ishitani & DesJardins, 2002; CBS, 1971 deel 2).

Omdat zowel 1^e GS als niet-Westerse allochtone studenten voor de Universiteit Utrecht relatief onbekende groepen studenten zijn, heeft FSW in december 2011 het initiatief genomen om onderzoek te doen naar studie-ervaringen van studenten en in het bijzonder deze twee groepen. Bij aanvang van het project was het bijvoorbeeld onbekend of het studiesucces en de studie-ervaringen van 1^e GS en niet-1^e GS bij de UU van elkaar verschillen. Om inzicht te krijgen in de studie-ervaring en succes van de verschillende studenten is een onderzoek uitgevoerd bij de faculteit Geesteswetenschappen, de opleiding Farmacie en de faculteit Sociale Wetenschappen. Hiervoor zijn eerst focusgesprekken gehouden met studenten en experts van de faculteiten en opleidingen. Naar aanleiding van de focusgesprekken zijn de belangrijkste thema's die aan bod kwamen verwerkt in een vragenlijst die onder tweede en derdejaars bachelorstudenten van deze faculteit en opleidingen is verspreid.

Deze rapportage richt zich op de studie-ervaringen van studenten Farmacie die naar voren zijn gekomen uit zowel de vragenlijst als uit de focusgesprekken.

De volgende onderzoeksvragen staan in dit verslag centraal:

Hoe ervaren studenten hun studie bij de opleiding Farmacie en op welke punten verschilt dit tussen 1^e GS en niet-1^e GS, en tussen niet-westerse studenten en westerse studenten?

Kan studiesucces voorspeld worden door geslacht, generatie student, afkomst en ervaren belemmeringen door de student?

In de vragenlijst is er zowel gevraagd naar studie-ervaring in algemene zin (bijvoorbeeld naar de ervaring van studeren in de Universiteitsbibliotheek of thuis) als naar situaties waar de faculteit veranderingen in kan aanbrengen (zoals tutoraat en studie-adviseurs). Dit onderzoek is ook uitgevoerd binnen de faculteiten Sociale Wetenschappen en Geesteswetenschappen.

Methoden

De vragenlijst is samengesteld na analyse van eerder gevoerde focusgesprekken, waaraan zowel (niet-)1° GS als (niet-) westerse allochtone en autochtone studenten deelnamen.

Respons

De vragenlijst is verspreid onder Farmacie studenten. Studenten van de vakken Fa208, Fa204, Fa305, Fa319, Fa329 (uit bachelorjaar 2 en 3) zijn via hoorcolleges opgeroepen om de vragenlijst in te vullen. Wanneer 70% van de studenten de lijst zou invullen, zou er een traktatie in de vorm van ijs na afloop van het tentamen uitgedeeld worden. De link naar de vragenlijst is door de cursuscoördinatoren op blackboard geplaatst. Alle studenten hebben minimaal twee herinneringen per mail ontvangen.

In totaal zijn 279 Farmacie studenten benaderd waarvan 131 respondenten de vragenlijst hebben ingevuld. De respons is daarmee op 47%. Hoewel er bij het selecteren van de vakken rekening is gehouden met deelname van studenten aan meerdere vakken, is het mogelijk dat een enkele student twee keer is benaderd. De respons ligt daarom mogelijk iets hoger. In de analyse zijn de antwoorden van 126 respondenten meegenomen. Dit zijn de studenten die voltijd onderwijs volgen in het tweede of derde jaar en niet ouder zijn dan 36 jaar.

Vragenlijst

De volledige vragenlijst is te vinden in Bijlage 1. In de vragenlijst zijn de volgende variabelen meegenomen:

Generatie student. Aan de student is gevraagd of minimaal één van de ouders een HBO of WO (bachelor, master, doctoraal) opleiding afgerond heeft.

Afkomst. Aan de student is gevraagd waar hij of zij zelf is geboren, en waar zijn/haar vader is geboren, en zijn/haar moeder. Aan de hand van deze geboortelanden is een student als niet-Westers allochtoon gecategoriseerd wanneer of de student zelf, en/of een of beide ouders in een Niet-Westers land is geboren. De CBS-definitie is hiervoor gebruikt: Een niet-Westers allochtoon is een allochtoon met als herkomstgroepering een van de landen in Afrika, Latijns-Amerika en Azië (exclusief Indonesië en Japan) of Turkije (CBS-definitie).

Studie-ervaring. In de vragenlijst zijn meerdere vragen opgenomen over de studie-ervaringen van de student. In bijlage 1 zijn deze vragen terug te vinden. Ze centreren zich rondom keuzes maken tijdens de studie en informatievoorziening, studiebegeleiding (studieadviseur en tutoraat), studie-omgeving en gedrag en ervaren studiebelemmeringen.

Studiesucces (niet uit vragenlijst).

Studiesucces is geoperationaliseerd als het gemiddeld aantal studiepunten dat de student behaald heeft per jaar, tijdens de huidige studie. Het aantal behaalde studiepunten is centraal verkregen per studentnummer, en na de koppeling aan de vragenlijst gegevens uit het bestand verwijderd. Individuele resultaten van studenten zijn uit de gerapporteerde analyses niet te herleiden.

Analyse m.b.t. studie-ervaring (1.1 t/m 1.4)

Rapportage studie-ervaring

De vragen met betrekking tot de studie-ervaringen zijn grotendeels gemeten op een 7-punts Likert schaal (negatief tot positief). De antwoorden op deze vragen worden gerapporteerd in frequentietabellen waarbij in sommige gevallen respectievelijk de positieve en de negatieve antwoordcategorieën samengevoegd om de resultaten overzichtelijk te kunnen rapporteren.

Vergelijking groepen (1.5)

Wanneer twee groepen studenten vergeleken worden op een continue afhankelijke variabele, werd de effect-size Cohen's *d* gerapporteerd. De waarde .2 wordt gezien als een klein verschil, .5 als een matig verschil en .8 als een groot verschil (Cohen, 1988). Ook werd het 95% betrouwbaarheidsinterval voor het verschil tussen de twee groepen gegeven (Confidence Interval, *CI*; Curran-Everett, 2009). Wanneer het verschil tussen groepen op

dichotome afhankelijke variabelen werd onderzocht, werd een χ^2 -toets uitgevoerd, waarbij getoetst is met $\alpha = 5\%$. Omdat het exploratief onderzoek betrof werd een correctie van de *family wise* alpha achterwege gelaten.

Voorspelling studiesucces (2)

Om vast te stellen welke variabelen voorspellers waren van het aantal studiepunten dat de student gemiddeld per jaar behaalt, is een multi-pele regressie-analyse uitgevoerd waarin het gemiddeld aantal studiepunten de afhankelijke variabele was en de variabelen geslacht, afkomst, generatie en ervaren belemmeringen de voorspellende variabelen.

Beschrijving van de doelgroep

Van de Farmacie studenten is 33,3% een 1^e GS en 27% van niet-westerse afkomst. Van alle westerse studenten is 25% 1^e GS en van de niet-westerse studenten is 55,9% 1^e GS. Er is dus een samenhang tussen het hebben van een niet-Westerse achtergrond en een eerste-generatie student zijn, $\chi^2(1) = 10.654$, $p = .001$.

Tabel 1. Samenhang academische generatie en afkomst Farmacie

		Westers	Niet-westers	Totaal
1 ^e GS	Aantal	23	19	42
	Percentage	25,0%	55,9%	33,3%
Niet-1 ^e GS	Aantal	69	15	84
	Percentage	75,0%	44,1%	66,7%
Totaal	Aantal	92	34	126
	Percentage	100%	100%	100%

Van de studenten is 73.1% vrouw. Er is geen verschil in verdeling van geslacht tussen 1^e GS en niet-1^e GS studenten, $\chi^2(1) = 0.77$, $p = .379$. Er is wel een verschil in de verdeling van geslacht bij Niet Westerse en Westerse studenten, $\chi^2(1) = 4.43$, $p = .035$. Bij Niet Westerse studenten is een nog hoger percentage vrouw dan bij Westerse studenten (86.1% NW vrouw, 67.7% W vrouw).

Resultaten

Dit verslag is als volgt opgebouwd. Deel 1 geeft de studie-ervaringen weer die zowel in de vragenlijst (zie bijlage 1) als in de focusgesprekken (zie bijlage 2) centraal stonden. In de laatste paragraaf is gekeken naar de verschillen en overeenkomsten tussen eerste generatie studenten en niet-eerste generatie studenten, en niet-Westerse allochtone studenten en Westerse studenten.

In deel 2 is bekeken welke factoren (geslacht, academische generatie, afkomst en de door studenten aangedragen studiebelemmeringen) het studiesucces van studenten kunnen voorspellen

Deel 1 Studie-ervaringen

In dit verslag zijn de studie-ervaringen van studenten onderverdeeld in enerzijds ervaringen die te maken hebben met de universiteit, zoals keuze studieraden/vrije keuzevakken, de aanwezigheid bij het onderwijs (paragraaf 1.1) en begeleiding door tutor en studieadviseur (paragraaf 1.2). Anderzijds zijn er vragen gesteld over de studieomgeving van de student, zoals studeren in de UB of thuis, steun van ouders en werk naast de studie (paragraaf 1.3). In paragraaf 1.4 worden de persoonlijke- en studiegerelateerde belemmeringen die invloed hebben op hun studie-ervaring. De gevonden verschillen tussen eerste generatie studenten en niet-eerste generatie studenten, en tussen niet-Westerse allochtone studenten en Westerse studenten worden in paragraaf 1.5 besproken.

1.1 Keuzes tijdens de studie

1.1.1 Studiekeuzeproces tijdens de bachelor

Tijdens de focusgesprekken gaf een aantal studenten aan dat het door externe factoren (o.a. beperkte capaciteit van bepaalde vakken en communicatie hierover) soms moeilijk is om geen vertraging op te lopen dan wel deze vertraging in te halen. Daarnaast geven studenten aan dat zij het moeilijk vinden om informatie te verkrijgen over andere studierichtingen dan het "studiepad apotheker". In de vragenlijst is expliciet gevraagd naar het keuzeproces van studenten met betrekking tot de studierichting, vrijekeuzevakken en het gemak waarmee zij denken een overzicht van de vrijekeuzevakken te kunnen maken.

Ruim een kwart van de studenten vindt dat er voldoende tot ruim voldoende informatie over de studierichting wordt gegeven ten opzichte van de helft van de studenten die vindt dat er (veel) te weinig informatie gegeven wordt. Ruim 60% van de studenten geeft echter aan dat ze het gemakkelijk vinden om een studierichting te kiezen.

Over het kiezen van vakken in de vrije keuzeruimte, antwoordt 54,4% van de studenten dat zij dit gemakkelijk vindt. Toch vindt bijna driekwart van de studenten (73,4%) dat er te weinig informatie gegeven wordt over de vrije keuze vakken.

Tabel 2. Beoordeling keuzeproces studiepad en vrijekeuzevakken, aanwezigheid onderwijs.

	<i>oneens</i>	<i>neutraal</i>	<i>eens</i>	<i>nvt</i>
Ik vind het gemakkelijk om binnen Farmacie een studierichting te kiezen	18,2	6,3	62,7	12,7
De opleiding/ UU verschaft voldoende informatie over studierichting	50,0	13,5	28,6	7,9
Het is gemakkelijk om vakken in mijn vrije ruimte te kiezen	29,6	14,4	54,4	1,6
De opleiding/ UU verschaft voldoende informatie over vrije keuze ruimte	73,4	12,1	12,9	1,6
Het is gemakkelijk om een overzicht te maken van vakken die ik in mijn vrije ruimte kan kiezen	53,1	9,5	34,1	3,2

Zoekstrategie overzicht mogelijke keuzevakken.

Uit de focusgesprekken kwam expliciet naar voren dat studenten moeite hebben met het maken van een overzicht met voor hen interessante vakken voor de vrije keuze ruimte. In de vragenlijst is hier aandacht aan besteed. Als vervolg op de vraag of het gemakkelijk is om dit overzicht te maken, is de studenten gevraagd hoe en/of waar zij dan zouden zoeken. De antwoorden van studenten kwam overeen met de bevindingen uit de focusgesprekken. Uit de antwoorden op deze open vraag blijkt dat de meeste studenten Osiris of de website van de UU gebruiken. Toch is de informatie over mogelijke keuzevakken volgens hen onvoldoende vindbaar. Studenten spreken een ingewikkelde en beperkte zoekfunctie in Osiris en over het ontbreken van structuur binnen de verschillende UU websites waardoor deze onoverzichtelijk zijn en weinig gebruikt worden. De antwoorden van studenten komen daarmee overeen met de bevindingen uit de focusgesprekken.

De studenten zouden het erg waarderen als er een (faculteitsoverstijgend) overzicht bestond van mogelijk te volgen keuzevakken. Er is behoefte aan een duidelijker, snel en logisch te bereiken overzicht. Een voorbeeld hiervan is de (voormalige) cursuskrant van Geesteswetenschappen waar studenten positief over spreken.

1.1.2. Behoeftte aan begeleiding bij studiekeuze

Van de totale groep studenten geeft 52,4% aan dat zij bij het maken van studiekeuzes geen behoefte hebben gehad aan begeleiding door tutor of studieadviseur. Van de overige 47,6% die wel behoefte had aan deze begeleiding heeft 34,1% wel begeleiding gewild maar niet gehad. 13,5% heeft de begeleiding wel daadwerkelijk gehad.

1.2 Studiebegeleiding tutor en studieadviseur

De studiebegeleiding was een centraal thema in de focusgesprekken met zowel studenten als experts. Het contact met de tutor blijkt bij farmacie belangrijk te zijn in verband met

beoordeling van het portfolio dat via het tutoraat verloopt. In de vragenlijst zijn onder andere vragen gesteld over de mate waarin studenten gebruik maken van tutor en/of studieadviseur en hoe zij het contact hebben ervaren.

1.2.1 Mate van gebruik studiebegeleiding

Van de respondenten heeft 35,7% na hun eerste jaar alleen de tutor gesproken, 5,6% sprak alleen de studieadviseur, 52,4% sprak zowel de tutor als de studieadviseur en 6,3% gaf aan na hun eerste bachelorjaar *geen gesprek* te hebben gehad met zowel tutor of studieadviseur.

Tabel 3. Aantal studenten die spraken met Tutor en/of Studieadviseur

Gesprek Tutor en/of Studieadviseur		
	Aantal	Percentage
Geen gesprek	8	6,3
Alleen tutor	45	35,7
Alleen studieadviseur	7	5,6
Beiden	66	52,4
Totaal	126	100

Van de studenten die de tutor bezochten (87,3%) heeft het grootste gedeelte één, twee of drie gesprekken. Een klein aantal studenten spreekt de tutor meer dan drie keer. Twee studenten hebben zelfs resp. vijftien en zestien gesprekken. In totaal spreken 73 studenten de studieadviseur (57,9%). De grootste groep spreekt de studieadviseur tussen de een en de drie keer. Iets meer dan 10% van de studenten heeft tussen de vier en de 7 gesprekken.

Tabel 4. Aantal gesprekken ná eerste studiejaar met universitaire begeleiding

	Tutor		Studieadviseur	
	Aantal	Percentage	Aantal	Percentage
0	16	12,7	53	42,1
1	37	29,4	30	23,8
2	32	25,4	17	13,5
3	23	18,3	11	8,7
4	8	6,3	8	6,3
5	4	3,2	5	4,0
6	4	3,2	1	0,8
7-16	2	1,6	1	0,8
Totaal	126	100,0	126	100,0

1.2.2. De tutor door de ogen van de student

Redenen geen contact tutor

Van de studenten die invulden dat ze de tutor nooit hebben gesproken (12,7% van de studenten) geeft 6,3% aan dat ze er geen behoefte aan hadden. Geen enkele student geeft aan niet te weten dat ze een tutor hadden of wie hun tutor is. Slechts één student (0,8%) kon zijn of haar tutor moeilijk bereiken en 5,6% van de studenten geeft aan dat er een andere reden is waardoor zij hun tutor nooit gesproken hebben. De voornaamste redenen die deze studenten noemen zijn dat de tutor geen contact heeft gezocht en dat zij het ook niet nodig vonden om zelf contact te zoeken.

Ervaringen contact tutor

Van de respondenten die een gesprek hebben gehad met een tutor vond 43,6% het gesprek met de tutor een beetje tot heel nuttig, 28,8% vond gesprek met de tutor niet zo nuttig tot helemaal niet nuttig.

Studenten is in een open vraag gevraagd naar hun ervaring. Uit de antwoorden blijkt dat het persoonlijke contact tussen studenten en hun tutor een grote rol speelt. Veel studenten vinden het gesprek niet nuttig, omdat zij op dat moment geen vragen of problemen hebben. Toch waarderen zij het desondanks dat ze iemand persoonlijk leren kennen vóórdát ze eventuele hulp nodig hebben. Ook wordt er vaak waardering uitgesproken dat de tutor luistert naar hun persoonlijke verhaal. Studenten geven vaak aan dat de beoordeling of bespreking

van het portfolio aanleiding is voor een gesprek en dat tijdens de verplichte tutorgesprekken ook de studievoortgang wordt besproken. Een aantal studenten geeft aan dat het verplichte gesprek een goede vorm van 'sociale controle' is. Zij worden gestimuleerd na te denken over hun studieplanning en vooruit te kijken naar hun bachelorscriptie. De meeste studenten waarderen dat.

1.2.3. De studieadviseur door de ogen van de student:

Redenen geen contact studieadviseur

Van de studenten die invulden dat ze de studieadviseur nooit hebben gesproken (42,1%) geeft 33,3% van de respondenten aan dat de belangrijkste reden hiervoor is dat ze geen behoefte had om de studieadviseur te spreken, slechts één student (0,8%) geeft aan niet te weten dat er een studieadviseur is. 2,4% kon de studieadviseur moeilijk bereiken en 7,1% gaf een "overige reden" aan. Als redenen noemen zij dat de tutor ze voldoende geholpen heeft, of dat de studie-adviseur ze per email geholpen heeft (zodat ze niet hoefden langs te komen), of dat ze niet zo goed wisten wie die studie-adviseur was en waarvoor dat bedoeld was.

Ervaringen contact studieadviseur

Aangezien er enkel één studieadviseur werkzaam was ten tijde van de uitvoer van dit onderzoek en daarmee alle antwoorden m.b.t. de studieadviseur te herleiden zijn tot één persoon, is besloten de resultaten m.b.t. het nut van de studieadviseur en de mening van de studenten over de studieadviseur buiten dit verslag te laten. Lezers die meer informatie wensen, kunnen zich wenden tot Ferdi Engels of Andries Koster (opleiding Farmacie).

1.3 Studiegedrag en omgeving van de student.

Op basis van focusgesprekken zijn er in de vragenlijst vragen opgenomen over externe omstandigheden die invloed kunnen hebben op de studie-ervaring van de student. Er is onder andere gevraagd naar de werking van de aanwezigheidsplicht, de studieomgeving (studeren in de UB of thuis), de mate waarin de student thuis kan praten over zijn studie en de mate waarin de student betaalde arbeid naast zijn studie verricht. In aanvulling op deze laatste vraag is de studenten gevraagd of zij vinden dat hun studie lijdt onder het werk.

Tabel 5. Het volgen van onderwijs en beoordeling studieomgeving

	<i>oneens</i>	<i>neutraal</i>	<i>eens</i>	<i>nvt</i>
Heb jij vaak een hoorcollege gemist?	81,0	7,9	11,2	
Heb jij vaak een werkgroep of practicum gemist?	87,3	7,1	5,6	
Is aanwezigheidsplicht een belangrijke reden om onderwijs bij te wonen?	66,4	7,9	28,4	0,8
Ik kan goed studeren in de UB	38,1	12,7	49,2	
Ik kan goed thuis studeren	16,6	12,7	70,6	

Verzuim hoorcolleges/werkgroepen en aanwezigheidsplicht

Studenten geven in de vragenlijst aan dat zij amper werkgroepen missen en af en toe een hoorcollege. De redenen om een hoorcollege te missen variëren. De belangrijkste redenen zijn ziekte (84,1%), wanneer het college hen niet nuttig lijkt (54,8%) of als de docent volgens de student niet goed is (12,7%). Bij de analyse van de overige antwoordcategorie (17,5%) valt op dat studenten strategische keuzes maken binnen hun studie. Zo zijn er veel studenten die aangeven dat ze weleens een hoorcollege overslaan, omdat ze aan een opdracht moeten werken of voor een tentamen moeten studeren. Ook komt het vaak voor dat verschillende cursussen overlappen in tijd, waardoor ze een keuze moeten maken welk college ze bijwonen. Voor de werkgroepen is expliciet gevraagd naar de werking van de aanwezigheidsplicht die specifiek voor deze onderwijsvorm geldt. Voor 28% van de studenten is de aanwezigheidsplicht een belangrijke reden om een werkgroep bij te wonen. Hoewel het merendeel van de studenten aangeeft dat zij ook zonder aanwezigheidsplicht naar de werkgroepen zouden komen, lijkt de aanwezigheidsplicht de opkomst voor werkgroepen (in ieder geval voor een kwart van studenten) te vergroten.

Studeren in de Universiteitsbibliotheek of thuis.

Tijdens de focusgesprekken kwam naar voren dat veel studenten graag gebruik maken van een van de werkplekken binnen de universiteit (waaronder de universiteitsbibliotheek). Zij gaven echter wel aan dat de capaciteit onvoldoende is. Op de vraag of studenten op de universiteit goed kunnen studeren geeft bijna 50% het antwoord "goed tot heel goed", en geeft bijna 40% van de studenten aan niet goed op de universiteit te kunnen studeren. Wanneer studenten de vraag invullen over de hun studieplek thuis, dan kan 70% "goed tot heel goed" en iets meer dan 15% niet goed thuis studeren.

Er blijkt een matig negatieve relatie te zijn tussen het effectief thuis kunnen studeren, en effectief kunnen studeren op de universiteit/in de bibliotheek, $r = -.524$. Studenten die aangeven thuis beter kunnen studeren, kunnen dus wat minder goed op de universiteit. Een verklaring is dat als studenten in de UB niet goed kunnen studeren, ze dit thuis zullen doen. Mogelijk hangt dit samen met de capaciteit van de UB die tijdens de focusgesprekken aan bod kwamen.

Tabel 6. Steun van ouders tijdens de studie

	<i>oneens</i>	<i>neutraal</i>	<i>eens</i>
Ik kan goed over mijn studie praten met mijn ouders	12,0	8,8	78,6
Mijn ouders stimuleren me om te studeren	5,6	11,2	82,6

De rol van ouders bij de studie (praten over studie en stimulans)

Een ruime meerderheid van de studenten (bijna 80%) kan met zijn ouders goed over de studie praten. Datzelfde geldt voor de stimulans die de ouders aan hun studerende kinderen geven, meer dan 80% van de studenten zegt te worden gesteund door hun ouders. Slechts enkele uitschieters geven aan dat hun ouders hen helemaal niet stimuleren.

1.4 Ervaren studiebelemmeringen

1.4.1 Werken naast studie

Van de studenten werkt 24,6% niet naast hun studie, 26,6% werkt tussen de 1 en de 8 uur per week, 20,7% werkt tussen de 9 en 12 uur per week, 10,4% werkt tussen de 13 en 20 uur per week en geen enkele student werkt meer dan 21 uur per week. Gemiddeld vindt de student dat zijn of haar studie niet erg lijdt onder hun werk ($M = -1,64$, $SD = 1,58$ op 7-puntsschaal).

De correlatie tussen het gevoel dat studenten hebben waarin hun studie lijdt onder het werk en het aantal uur gewerkt, is redelijk sterk, namelijk $r = .630$. Wanneer een student 1 uur meer gaat werken per week, gaat de voorspelde score met 0.165 punten omhoog. Dit betekent dat een student die 10 uur meer werkt, 1.65 punt hoger zal scoren op de vraag in hoeverre zijn studie lijdt onder zijn werk (op een 7-puntsschaal).

Tabel 7 Aantal uren dat studenten werkt naast hun studie.

<i>Aantal uren werk</i>	<i>Aantal</i>	<i>Percentage</i>
0 uur	31	24,6
1 - 8 uur	33	26,2
9 - 12 uur	26	20,7
13 - 20 uur	13	10,4
21 - 60 uur	0	0
ontbrekend	23	18,3
Totaal	126	100%

1.4.2 Ervaren belemmeringen

Tijdens de focusgesprekken brachten studenten een aantal belemmeringen naar voren. In de vragenlijst is gevraagd of studenten deze belemmeringen tijdens hun studie zijn tegengekomen. De meest ervaren *persoonlijke belemmeringen* zijn een aantal vakken die volgens de studenten erg zwaar zijn (51,6%) en ziekte of familieomstandigheden (30,2%). De meest voorkomende *studiegerelateerde belemmeringen* zijn het niet aan een vak mogen deelnemen (31,0%) en moeite met academische vaardigheden (20,6%). Weinig studenten geven aan dat zij moeite hebben met de Nederlandse of Engelse taal, zie ook tabel 8.

Tien procent van de studenten geeft aan (ook) andere belemmeringen ervaren te hebben. Zij noemen voornamelijk organisatorische redenen rondom hun studie. Een greep uit de antwoorden: niet aan vakken mogen deelnemen omdat het timeslot van de te volgen vakken overeenkomt, vakken die snel vol zijn na de opening van de inschrijving en beperkte herkansingsmogelijkheden in het derde jaar.

Tabel 8. Ervaren studiebelemmeringen (zelfrapportage)

	Percentage	Perc 1e GS	Perc NW
<i>Persoonlijke belemmeringen</i>			
Weinig motivatie voor de studie	20,3	20,9	20,0
Sommige vakken erg zwaar	52,3	53,5	60,0
Ziekte of familieomstandigheden	30,5	30,2	42,9*
Te veel tijd kwijt aan werk of familie	15,1	23,3	25,7*
<i>Studie-gerelateerde belemmeringen</i>			
Moeite met de Engelse taal	7,8	9,3	5,7
Moeite met de Nederlandse taal	3,2	4,7	8,6*
Moeite met academische vaardigheden	21,1	18,6	31,4*
Moeite vak of studierichting te kiezen	7,9	4,7	5,7
Niet aan vak mogen deelnemen	31,0	23,3	25,7
Ik heb geen belemmeringen	11,9	11,6	5,7
Anders, namelijk	19,8	20,9	14,3

* *significant bij $\alpha = .05$, eenzijdig getoetst*

1.5 Verschillen tussen groepen naar generatie en afkomst

Als er gekeken wordt naar de verschillen tussen de groepen 1° GS en niet-1° GS, en naar de verschillen tussen Niet-Westerse alloctonen en de Westerse studenten, valt het op dat deze groepen op de studie-gerelateerde aspecten niet verschillen. Zo verschillen ze niet in het proces rondom keuzes voor studierichting en/of vakken, niet in de mate waarin ze studiebegeleiding gebruiken en de behoefte aan begeleiding bij studie-keuzes en niet wanneer het gaat om verzuim bij werkgroepen, hoorcolleges en de aanwezigheidsplicht.

De verschillen die zijn gevonden zijn op het gebied van de omgeving van de student. Niet-1° GS blijken beter over hun studie te kunnen praten met hun ouders ($d=.79$, $CI=.723;1.81$) en geven aan meer door hun ouders te worden gestimuleerd dan 1° GS ($d=.40$, $CI=.280;1.291$). Daarnaast werken 1° GS gemiddeld meer uur (betaald) dan niet-1° GS ($d=0.50$, $CI=0.643;5.159$). Ook hebben zij het idee dat hun studie meer onder hun werk lijdt ($d=.40$, $CI=.051;1.215$). Tussen NW studenten en Westerse studenten zijn er ook op deze aspecten geen verschillen gevonden.

Het aantal studenten dat een bepaalde belemmering ervaart, verschilt niet tussen 1° GS en niet-1° GS. Wel zijn er verschillen gevonden tussen niet-Westerse alloctone studenten en Westerse studenten in de belemmeringen die zij ervaren. Niet Westerse alloctonen studenten ervaren vaker de belemmeringen 'teveel tijd kwijt aan werk of familie', 'ziekte of familieomstandigheden', 'moeite met academische vaardigheden' en 'moeite met de Nederlandse taal' dan Westerse studenten (zie paragraaf 1.4, tabel 7).

Deel 2 Studiesucces en de samenhang met generatie, afkomst en ervaren belemmeringen

Er is gekeken naar het gemiddelde aantal behaalde (geregistreerde) studiepunten vanaf het moment waarop de student gestart is met zijn of haar studie tot en met augustus 2012. Om te kijken of de belemmeringen die studenten aangeven ook daadwerkelijk gerelateerd zijn aan de mate van studiesucces, zijn onderstaande analyses gedaan waarin het studiesucces voorspeld wordt door de ervaren belemmeringen, het geslacht van de student, het al dan niet 1^e GS zijn, het al dan niet Westers zijn. Om te kijken of het effect van 1^e GS en van NW allochtoon op studiesucces verschilt tussen mannelijke en vrouwelijke studenten, zijn twee interactietermen meegenomen in de analyse.

Tabel 9. Voorspellers van studiesucces (gemiddeld aantal studiepunten en zelfrapportage).

	<i>B</i>	<i>SE</i>	<i>t</i>
Geslacht (vrouw)	4.58*	1.98	2.31
Niet Westers allochtoon	-4.08*	2.10	-1.93
Niet 1 ^e GS	-1.71	1.88	-0.91
<i>Persoonlijke belemmeringen</i>			
Weinig motivatie voor de studie	-2.69	2.07	-1.30
Sommige vakken erg zwaar	1.12	1.74	0.65
Ziekte of familieomstandigheden	-5.00 *	1.88	-2.65
Te veel tijd kwijt aan werk of familie	-0.48	2.57	-0.19
Studie lijdt onder werk ¹	-0.38	0.65	-0.58
<i>Studie-gerelateerde belemmeringen</i>			
Moeite met academische vaardigheden	-1.01	2.12	-0.48
Moeite met de Engelse taal	-6.82*	3.34	-2.04
Moeite met de Nederlandse taal	-0.90	4.61	0.20
Niet aan vak mogen deelnemen	-1.09	1.75	-0.62
Moeite met kiezen vakken of studierichting	2.60	3.34	0.78

¹ Studie lijdt onder het werk is op een 7-puntschaal gemeten, in tegenstelling tot de overige belemmeringen (ja/nee), *significant bij $\alpha = .05$

Geslacht en achtergrondvariabelen

De factoren geslacht, generatie student (1^e GS vs. Niet 1^e GS) en niet Westers allochtoon zijn als voorspeller van studiesucces meegenomen, alsook de interactie tussen geslacht en de twee achtergrond variabelen. Er blijkt alleen een effect te zijn van geslacht, vrouwelijke studenten behalen meer studiepunten dan mannelijke studenten. Er blijken geen interacties te zijn tussen geslacht en 1eGS, en geslacht en NW (vervolgens uit de analyse gehaald). Wel is er een hoofdeffect van afkomst, Niet Westerse allochtone studenten behalen gemiddeld 4.08 studiepunten minder.

Persoonlijke en studie-omstandigheden

Van de ervaren persoonlijke en studie-omstandigheden is alleen het aangeven dat de student (veel) tijd kwijt was met ziekte of familieomstandigheden aantoonbaar gerelateerd aan het studiesucces van de student. Als de student aangeeft deze belemmering te hebben ervaren, heeft hij of zij gemiddeld 5.00 studiepunten minder behaald dan studenten die deze belemmering niet hebben ervaren. Studenten die hebben aangeven moeite te hebben met de Engelse taal (klein deel van de studenten) hebben gemiddeld 6.82 studiepunten minder behaald dan studenten die geen moeite hebben met de Engelse taal.

Samenvatting

Deze rapportage bevat resultaten van zowel focusgesprekken als de vragenlijst waaraan studenten Farmacie hebben deelgenomen. De resultaten worden weergegeven voor alle Farmacie studenten en daar waar relevant worden zij expliciet genoemd voor 1^e Generatie Studenten (1^e GS) en niet-1^e Generatie Studenten (niet-1^e GS), en Niet Westerse allochtone studenten en Westerse en autochtone studenten (samen Westerse studenten).

1.4 Keuzes maken en informatievoorziening in het onderwijs.

Bijna driekwart van de studenten vindt dat er te weinig informatie wordt gegeven over vakken in de vrije keuze ruimte en een op de drie studenten vindt het lastig om vakken te kiezen in de vrije keuze ruimte. Wanneer studenten zich oriënteren op vakken uit de vrije keuzeruimte, dan maken zij gebruik van Osiris en de websites van de UU. Zij zijn over het algemeen niet tevreden over het gebruiksgemak van deze twee informatiebronnen. Tot slot heeft een derde van de studenten had behoefte aan studiebegeleiding bij studiekeuzes maar heeft deze niet ontvangen.

1.5 Advies en begeleiding tijdens de studie

Het merendeel van de studenten bezoekt de tutor en iets meer dan de helft van de studenten de studieadviseur. Dit geeft aan dat studenten veel contact hebben met studiebegeleiders binnen de opleiding. Doordat de tutor de taak heeft om het portfolio van de student te beoordelen, is de tutor voor iedereen bekend.

1.6 Studie-gedrag

Studenten geven aan weinig onderwijs (Hoorcolleges of werkgroepen/practica) te missen. De belangrijkste redenen om onderwijs te missen zijn ziekte of verplichtingen voor andere vakken. Het merendeel van de studenten kan goed met hun ouders over hun studie praten en voelt zich door hun ouders gestimuleerd bij hun studie. Drie kwart van de studenten werkt naast de studie.

1.4. Omstandigheden / belemmeringen

De meest ervaren *persoonlijke belemmeringen* zijn een aantal vakken die volgens de studenten erg zwaar zijn en ziekte of familieomstandigheden. De meest voorkomende *studiegerelateerde belemmeringen* zijn het niet aan een vak mogen deelnemen en moeite hebben met academische vaardigheden. Weinig studenten geven aan dat zij moeite hebben met de Nederlandse of Engelse taal.

1.5 Verschillen in studie-ervaring tussen de verschillende groepen

Van de studenten is 33% een eerste generatie student (1^e GS) en 27% van niet-Westerse afkomst. De groepen verschillen niet van elkaar met betrekking tot het keuzes maken en de informatievoorziening (1.1) en het advies en de begeleiding tijdens de studie (1.2). Wel zijn er verschillen gevonden in studie-gedrag (1.3), omstandigheden en belemmeringen (1.4). 1^e GS kunnen thuis minder goed over hun studie praten, en geven aan minder gestimuleerd te worden door hun ouders dan niet-1^e GS. Zij werken gemiddeld meer uur betaald naast hun studie dan niet-1^e GS.

Het aantal studenten dat een bepaalde belemmering ervaart, verschilt niet tussen 1^e GS en niet-1^e GS. Niet Westerse allochtonen studenten ervaren vaker de belemmeringen 'teveel tijd kwijt aan werk of familie', 'ziekte of familieomstandigheden', 'moeite met academische vaardigheden' en 'moeite met de Nederlandse taal' dan Westerse studenten.

1.6. Voorspelling studiesucces

De belangrijkste voorspellers voor het gemiddeld aantal behaalde studiepunten per jaar zijn geslacht, afkomst en twee ervaren belemmeringen. Vrouwen behalen meer studiepunten dan mannen, en Niet Westerse studenten behalen minder studiepunten dan Westerse studenten. Van de ervaren belemmeringen voorspelt het (veel) tijd kwijt zijn aan ziekte of familieomstandigheden het aantal behaalde studiepunten; studenten die deze belemmering ervaren halen gemiddeld minder studiepunten. Ook voorspelt het moeite hebben met de Engelse taal het behaalde studiepunten; studenten die moeite hebben met de Engelse taal behalen gemiddeld minder studiepunten.

Referenties

Bink, S (2005). Feiten & Cijfers: Niet stigmatiseren, maar stimuleren -In- en doorstroom van allochtone studenten binnen het hoger onderwijs. (Mira Media) Opgehaald van: http://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=doorstromen%20allochtone%20studenten%20university%20echo&source=web&cd=1&cad=rja&ved=0CC4QFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.miramedia.nl%2Fmedia%2Ffiles%2FF%26C_instroom%2520hoger%2520onderwijs.doc&ei=He8YUfOiLLOy0AX_IAI&usq=AFQjCNGPLa69y4fkaJo_xurrGsmXbVvu_Q&bvm=bv.42080656,d.d2k

CBS-definitie opgehaald van <http://www.cbs.nl/nl-NL/menu/methoden/begrippen/default.htm?ConceptID=1013>, dd. 01/10/12

Centraal Bureau voor de Statistiek (1971): *Studieloopbaan van de studentengeneraties 1954-1957 en 1961-1963. Deel 2 studiebalansen; deel 3 factoren die de studieresultaten beïnvloeden*. Den Haag: Staatsuitgeverij.

Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences* (2nd edition), p.19-74. Hillsdale, NJ: Erlbaum.

Curran-Everett, D (2009). Explorations in statistics: confidence intervals. *Advanced Physiological Education*, 33, p.87-90.

Ishitani, T. T., & DesJardins, S. L. (2002). A longitudinal investigation of dropout from colleges in the United States. *Journal of College Student Retention*, 4(2), 173–201.

Bijlage 1. De vragenlijst

Studievoortgang - wat helpt, wat hindert?

Deze vragenlijst is deel van een onderzoek vanuit de Universiteit Utrecht. Het doel is om meer inzicht te krijgen in de factoren die meespelen in studiesucces en studievertraging. Wat helpt jou als student vooruit in je studie, en wat belemmert je? En hoe kan de universiteit hierop inspelen om jou en andere studenten zo goed mogelijk te helpen om hun studie af te ronden?

Jouw meningen en ervaringen zijn belangrijk voor het onderzoek, of je nu studievertraging hebt of niet. Elke student is anders, en elke student telt. We kunnen alleen een goed beeld krijgen van de ervaringen van verschillende studenten als zoveel mogelijk mensen de vragenlijst invullen.

Alle antwoorden worden anoniem verwerkt. De gegevens worden alléén gebruikt voor dit onderzoek.

Nadat je een studie gekozen hebt, duurt het niet lang voordat je alweer studiekeuzes moet maken: een studierichting binnen de bachelor (keuze major/studiepad), en keuzevakken in de vrije ruimte. Hoe ervaar jij dit? We willen graag weten of er vanuit de opleiding/universiteit voldoende informatie en persoonlijke begeleiding is om tot goede keuzes te komen.

In de meeste bachelorstudies moeten studenten ergens halverwege kiezen uit verschillende studierichtingen. Dit wordt ook wel 'studiepad' of 'major keuze' genoemd.

1. Vind/vond jij het makkelijk of lastig om binnen deze bachelorstudie een studierichting te kiezen?

heel makkelijk heel lastig NVT, dit geldt niet voor mijn studie

2. Vind je dat de opleiding/universiteit voldoende informatie aanbiedt om je te helpen bij deze keuze?

veel te weinig ruim voldoende NVT

In de bachelorstudie mogen studenten ook een aantal keuzevakken volgen. Dit mogen ook vakken zijn van een andere studie, of een andere universiteit. Dit kan een minor zijn, of een eigen selectie van vakken.

3. Vind/vond jij het makkelijk of lastig om vakken in je vrije ruimte te kiezen?

heel makkelijk heel lastig NVT, ik hoef nog niet te kiezen

4. Vind je dat de opleiding/universiteit voldoende informatie aanbiedt om je te helpen bij deze keuze?

veel te weinig ruim voldoende NVT

5. Heb jij tot nu toe behoefte (gehad) aan persoonlijke begeleiding vanuit de universiteit, bij het maken van studiekeuzes (zowel studierichting als keuzevakken)?

Nee.

Ja, maar ik heb geen begeleiding gehad.

Ja, en ik heb ook begeleiding gehad.

Stel dat je nú een keuzevak moet uitzoeken, en je wilt je breed oriënteren. Daarom wil je een overzicht krijgen van alle vakken die in de komende periode worden gegeven bij andere opleidingen en faculteiten.

6. Denk je dat het makkelijk of moeilijk zou zijn om, evt. met behulp van internet (UUwebsite, Osiris etc.), zo'n overzicht te krijgen van mogelijke keuzevakken?

heel makkelijk heel moeilijk Ik heb echt geen idee

Optioneel: Hoe/ waar zou je deze informatie zoeken?

.....
.....
.....
.....

Als student kun je een persoonlijk gesprek hebben met je tutor of met de studie-adviseur. De volgende vragen gaan erover of jij hier gebruik van hebt gemaakt (om wat voor reden dan ook), en zo ja, of dit nuttig voor je was.

7. Hoe vaak heb jij tijdens je studie de studie-adviseur gesproken?

Nooit (verder met linker vraag) Ongeveer keer (ga verder met rechter vraag)

7a. Als je de studie-adviseur nooit gesproken hebt: Kun je aangeven waarom niet?

Je kunt meerdere antwoorden aanvinken.

- Geen behoefte aan
 - Ik wist niet dat er een studie-adviseur is
 - Ik kon de studie-adviseur moeilijk bereiken
 - Anders, namelijk.....
-

7b. Als je de studie-adviseur wel gesproken hebt: Was dit nuttig voor jou?

helemaal niet nuttig heel nuttig

7c. Optioneel: Waarom vond je het wel/niet nuttig om met de studie-adviseur te praten?

.....
.....

8. Hoe vaak heb je ná je eerste studiejaar je tutor individueel gesproken?

Nooit/ik weet niet. (verder met linker vraag) Ongeveer ... keer (verder met rechter vraag)

8a. Als je je tutor nooit gesproken hebt: Kun je aangeven waarom niet?

Je kunt meerdere antwoorden aanvinken.

- Geen behoefte aan
- Ik weet niet of ik een tutor heb / wie mijn tutor is
- Ik kon mijn tutor moeilijk bereiken
- Anders, namelijk.....

8b. Als je je tutor wel gesproken hebt: Was dit nuttig voor jou?

helemaal niet nuttig heel nuttig

8c. Optioneel: Waarom vond je het wel/niet nuttig om met je tutor te praten?

.....

Met de volgende vragen willen we een beeld krijgen van je aanwezigheid bij hoorcolleges en bij werkcolleges/werkgroepen/practica, en welke redenen daarbij meespelen voor jou.

9. Hoe vaak heb je hoorcolleges gemist of overgeslagen?

(bijna) nooit heel vaak

10. Wat zijn voor jou belangrijke redenen om een hoorcollege te missen?

Je kunt meerdere antwoorden aanvinken.

- Als ik ziek ben of er echt niet kan komen (bv. treinstoring).
- Als ik op dat moment moet werken.
- Als ik de docent niet goed vind.
- Als het college me niet nuttig lijkt / niets toevoegt.
- Als ik er vroeg voor op zou moeten staan.
- Als ik het vak/onderdeel niet interessant vind.
- Als ik iets leukers te doen heb op dat moment.
- Anders, namelijk

.....

.....

11. Hoe vaak heb je werkgroepen/werkcolleges/practica gemist of overgeslagen?

(bijna) nooit heel vaak

12. In veel bachelorvakken is het verplicht om aanwezig te zijn bij de werkcolleges/ werkgroepen/ practica. Is die aanwezigheidsplicht voor jou een belangrijke reden om het bij te wonen?

NVT, bij mijn vakken is er (bijna) nooit aanwezigheidsplicht

Helemaal niet belangrijk/ ik ga sowieso heel belangrijk / vaak enige reden

Met de volgende vraag willen we graag te weten komen wat jou belemmert in je studie. Onder 'belemmeringen' verstaan wij alles wat het studeren zwaarder voor je maakt. Het hoeft niet zo te zijn dat je er ook studievertraging door op hebt gelopen.

13. Welke dingen heb jij ervaren als belemmeringen in je studie? Je kunt meerdere antwoorden aanvinken.

- Sommige vakken zijn erg zwaar
- Moeite met academische vaardigheden (plannen, zelfstudie, schrijfvaardigheid, ...)
- Moeite met de Nederlandse taal
- Ziekte of familie-omstandigheden
- Weinig motivatie / enthousiasme voor mijn studie hebben
- Niet aan een vak mogen deelnemen (omdat het vol zit, of vanwege strikte toegangseisen)
- Te veel tijd kwijt aan werk of familie-verantwoordelijkheden
- Moeite om vakken / een studierichting te kiezen, of mij later alsnog bedenken
- Anders, namelijk

14. Verwacht jij je bacheloropleiding in de 'nominale tijd' af te ronden, dus binnen 3 jaar nadat je bent begonnen met de studie?

- Ja.
- Nee, ik ben al langer dan 3 jaar bezig.
- Nee, ik denk dat ik er in totaal langer dan 3 jaar over ga doen.

15. Hoeveel heb je gewerkt naast je studie? Probeer je gemiddelde aantal werkuren per week in te vullen.

- Ik heb nooit gewerkt naast mijn studie. *(sla de volgende twee vragen over)*
- Gemiddeld ongeveer uur per week.
- Mijn werkuren zijn zo wisselend, dat ik het gemiddelde echt niet kan schatten.

16. Welke redenen zijn voor jou belangrijk, bij het werk dat je naast je studie doet/hebt gedaan?

- Het is/was een leuke baan.
- Het staat goed op mijn CV of sluit aan bij mijn toekomstige ambities.
- Ik heb/had het geld nodig voor mijn studie of levensonderhoud.
- Meer budget om leuke dingen te doen (bv. vakantie, uitgaan) of leuke dingen te kopen.
- Anders, namelijk

17. Heb je het gevoel dat je studie soms lijdt, of heeft geleden, onder je werk?

- nooit heel vaak

Deze vragen gaan over je omgeving, omdat de omgeving soms ook een rol speelt bij studievoortgang.

We zijn benieuwd op welke plaatsen jij goed kunt studeren. Met 'goed studeren' bedoelen we dat je je kunt concentreren, dat je niet gestoord wordt, en dat je dus relatief veel werk gedaan krijgt.

18. Kun jij thuis goed studeren?

heel goed helemaal niet goed

Optioneel: *Waarom wel /niet?*

.....

19. Kun jij op de universiteit (of in de universiteitsbibliotheek) goed studeren?

heel goed helemaal niet goed

Optioneel: *Waarom wel /niet?*

.....

20. Heb je het gevoel dat je goed over je studie kunt praten met je ouders?

helemaal niet heel goed

21. Heb je het gevoel dat je ouders jou stimuleren om je best te doen voor je studie?

helemaal niet heel erg

22. Heeft één van je ouders (of allebei) een HBO of WO (bachelor, master, doctoraal) opleiding afgerond?

Ja, één of beide ouders Nee, geen van beiden Dat weet ik niet

23. Heb je een broer/zus die ook een opleiding op HBO of universiteit volgt/heeft gevolgd?

Ja.

Nee, want ik heb geen broers of zussen.

Nee, ik ben (tot nu toe) de enige die zo'n opleiding volgt.

Tot slot verzamelen we achtergrondinformatie. Zo krijgen we een beter beeld van de studenten die de vragenlijst invullen. Alle gegevens worden anoniem verwerkt en alléén voor dit onderzoek gebruikt.

24. Welke bachelorstudie volg je?

.....

25. In welk kalenderjaar ben je gestart met deze bacheloropleiding?

.....

26. In welk kalenderjaar verwacht je het bachelordiploma te halen?

.....

27. Welke opleiding(en) heb je gedaan voordat je op de universiteit kwam?

- MBO → HBO afgerond
- MBO → HBO propedeuse
- Havo → HBO afgerond
- Havo → HBO propedeuse
- VWO → HBO afgerond
- VWO → HBO propedeuse

28. Wat is je huidige woonsituatie?

- Thuiswonend
- Op kamers
- Zelfstandig.

29. Wat is je geslacht?

- Man
- Vrouw

29. Wat is je leeftijd?

..... jaar

30. In welk land ben je geboren?

.....

31. In welk land is je moeder geboren?

.....

31. In welk land is je vader geboren?

.....

Bijlage 2: Resultaten Focusgroepen Farmacie

Aanleiding

De G5 universiteiten¹ hebben subsidie ontvangen van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen (OC&W) om activiteiten te ontwikkelen die bijdragen aan de bevordering van het studiesucces van eerstegeneratiestudenten (1^e GS). 1^e GS zijn studenten van wie geen van beide ouders een HBO dan wel universitaire opleiding heeft afgerond. Bij aanvang van het project bleek dat het onvoldoende onduidelijk was

1. Of het studiesucces van 1^e GS lager is dan van niet-1^e GS en zo ja welke factoren dit verschil kunnen verklaren en
2. Of er verschil is in de behoeften van 1^e GS en niet 1^e GS op het gebied van begeleiding tijdens hun studie.

De Faculteit Sociale Wetenschappen (FSW) van de Universiteit Utrecht heeft er daarom voor gekozen om een probleemanalyse uit te voeren ten aanzien van het studiesucces van 1^e GS, resulterend in een lijst van aanbevelingen (met mogelijkheid tot uitvoering van de gewenste maatregelen). De probleemanalyse bestaat uit focusgesprekken met zowel studenten als experts (docenten, tutores en studieadviseurs) en een vragenlijst waarin belangrijke thema's die uit de focusgesprekken naar voren kwamen worden opgenomen. Om een vergelijking te kunnen maken tussen verschillende faculteiten van de Universiteit Utrecht zijn de focusgesprekken gehouden onder studenten en experts binnen de faculteiten Bèta (opleiding Farmacie), Geesteswetenschappen (opleidingen Geschiedenis, Taal- en Cultuurstudies en Communicatie en Informatiewetenschappen) en Sociale Wetenschappen (alle zes de opleidingen).

Methoden

In totaal hebben er twaalf focusgesprekken plaatsgevonden in drie faculteiten. Per faculteit zijn er drie focusgesprekken gehouden met gemiddeld 8 studenten per gesprek uit het tweede of derde jaar van de bachelor en één gesprek met gemiddeld 6 experts (tutores, docenten en studieadviseurs). De studenten zijn op basis van de variabelen academische generatie en etnische achtergrond ingedeeld in een van de drie groepen. Hierbij zijn de groepen per variabele zo homogeen mogelijk gehouden. De gesprekken met studenten vonden per faculteit tegelijkertijd plaats. De resultaten van deze gesprekken zijn meegenomen in de focusgesprekken met experts. De topiclijst is semi-gestructureerd waarbij de volgende onderwerpen aan de orde komen 1) Wat is studiesucces volgens de participanten? 2) Hoe staat het met het studiesucces van de participanten²? 3) Wat hebben de participanten² gedaan en/of wat zouden ze kunnen doen om hun studiesucces te verbeteren? En tot slot 4) Wat kan de universiteit bijdragen aan het vergroten van studiesucces?

¹ VU, UvA, Erasmus Universiteit, Universiteit Leiden en U.U.

² In de gesprekken met experts is de topiclijst aangepast en is het woord participanten vervangen door studenten.

De focusgesprekken zijn geleid door derdejaars studentassistenten. Zij hebben een training in specifieke gesprekstechnieken voor focusgesprekken gevolgd bij het COL-UU.

Resultaten

De resultaten van de focusgesprekken met betrekking tot de factoren die gerelateerd zijn aan het studiesucces zijn in drie onderwerpen ondergebracht, te weten 1) individuele kenmerken, 2) invloeden van de omgeving, en 3) kenmerken van studie en universiteit. Deze rapportage bevat de onderzoeksresultaten uit focusgesprekken met zowel studenten als experts (docenten, tutoeren, studieadviseurs). In deel 1 en deel 2 worden de resultaten besproken van de drie faculteiten samen omdat er geen verschillen zijn gevonden tussen de faculteiten. In deel 3 wordt het gezamenlijke deel aangevuld met informatie specifiek over de opleiding Farmacie. Informatie van participanten uit de andere faculteiten die relevant is voor Farmacie is ook opgenomen in onderstaande resultaten.

Voorafgaand aan de resultaten is het raadzaam om te vermelden dat volgens de deelnemers er weinig verschillen zijn tussen de factoren die het studiesucces van eerstegeneratiestudenten en niet- eerstegeneratiestudenten bepalen. Hoewel het eerste deel van het focusgesprek exploratief was opgezet, is in het tweede deel van het gesprek door de gespreksleiders in dit onderzoek expliciet naar de problematiek van eerstegeneratiestudenten versus niet-eerstegeneratiestudenten gevraagd. Uit de respons bleek dat de deelnemers hier weinig verschil in ervaren. De verschillen die wel benoemd zijn, zijn expliciet verwerkt in dit verslag.

1. Individuele kenmerken van de student met betrekking tot studiesucces

1.1 Motivatie:

Zowel experts als studenten wijzen erop dat studenten in het begin van de studie soms nog wat 'verloren' lijken, ze hebben eigenlijk al te vroeg moeten kiezen en weten nog niet precies wat ze van hun studie mogen verwachten of wat ze er van vinden. ("*Studenten mogen en moeten veel kiezen, maar allemaal niet te snel*"). Ook zijn de eerstejaarsvakken van de studie vaak algemener, bevatten ook 'saai verplichte kost' en wordt de studie pas leuker en persoonlijker na het kiezen van een studierpad in het tweede jaar.

Sommige experts hebben het idee dat studenten tegenwoordig steeds minder gemotiveerd zijn. Misschien studeren zij meer 'omdat het hoort' en omdat het vanzelfsprekend is om te gaan studeren, zonder dat ze er zelf heel enthousiast voor zijn. Ze zien het dan meer als een verlengde van de middelbare school (saai en verplicht) dan als een persoonlijke keuze waarin ze graag willen investeren.

1.2 Discipline / zelfstandigheid:

Zowel uit de studentengroep als uit de expertgroep komt naar voren dat discipline en zelfstandigheid factoren zijn die studiesucces positief beïnvloeden. Dit blijft zich vermoedelijk door leeftijd en studie-ervaring ontwikkelen. Bij sommige studenten zijn deze factoren al aanwezig. Bij anderen kunnen discipline en zelfstandigheid enerzijds in de loop der jaren toenemen. Anderzijds is het mogelijk dat het gebrek aan discipline minder problematisch wordt omdat hun intrinsieke motivatie tijdens hun studie toeneemt. In dit verband hebben studenten verschillende meningen over structuur en regels binnen de studie. De een klaagt over 'schoolsheid' en vindt colleges al snel tijdverspilling ('ik kan in die tijd sneller zelf het boek lezen'), de ander wil meer structuur, meer begeleiding en meer opdrachten.

Sommige experts vinden het een goed idee als er meer expliciete 'skills-training' zou zijn voor het plannen en structureren van de bachelorscriptie of al eerder van studeren an sich. Hierin zou aan de orde kunnen komen:

- vermogen om *alleen te studeren*, en om langdurig 'passief' te leren
- vermogen om in drukke omgeving of *in groepsverband* te studeren.
- vermogen om *een planning te maken en zich daaraan te houden*
- gebruikmaken van *vrienden als positieve externe prikkels* of als *studiegroep*

1.3 Ondernemendheid

Zelf naar de tutor of studieadviseur stappen, zelf informatie zoeken is voor de een vanzelfsprekend, voor de ander een lastige stap. Studenten geven aan dat dat ze '*echt alles zelf moeten uitzoeken*', terwijl sommige experts juist opmerken dat ze hen '*nog net geen ontbijt op bed brengen!*' en '*een goede metafoor is het woordenboek: je moet hem wel zelf openslaan, maar de informatie is er dan ook.*'

1.4 Taalvaardigheid

Voornamelijk in de gesprekken met niet-westerse allochtone studenten (farmacie) wordt een gebrek aan taalvaardigheid als een belemmerende factor bij het studeren gezien. Studenten vinden het frustrerend dat zij steeds dezelfde fouten maken of veel tijd aan taalvaardigheden moeten besteden. Zij wijzen erop dat docenten in de beoordeling verschillend met taalfouten omgaan, wat zij als ontransparant ervaren. Experts geven ook aan dat zij het moeilijk vinden om te beslissen hoe zij om kunnen gaan met studenten die de stof goed beheersen, maar de taal niet. Aangeboden taalcurricula worden zowel positief als negatief beoordeeld.

Daarnaast hebben ook Nederlandse studenten moeite met spelling of grammatica, of met het lezen van grote hoeveelheden Engelse literatuur. Dit wordt echter gezien als beginnersprobleem dat met goede begeleiding in de loop van de studie overgaat (dit geldt echter niet voor dyslectici).

2. Invloeden van de omgeving op het studiesucces

2.1 Vrienden en het studentenleven

Zowel uit de focusgroepen van de studenten, als die van de experts, komt naar voren dat vrienden en 'het studentenleven' belangrijke invloed kunnen hebben op de studievoortgang. Vrienden, studieverenigingen etc. kunnen de student afleiden van hun studie. Studenten ervaren soms 'sociale druk' om te feesten in plaats van te studeren. Tegelijkertijd zien zij ook positieve effecten van contact met medestudenten. Zij praten samen over hun studie, ervaren de sociale controle van studievrienden als positief. Sommige experts geven aan dat een niet academisch geschoolde vriendengroep of familie een belemmering kan zijn. De student kan zich hierdoor schamen en zichzelf proberen te profileren als 'scholier' met 'huiswerk' in plaats van als student met intrinsieke motivatie.

2.2 Ouders

Zowel experts als studenten vinden ouders een belangrijke factor in het kader van studiesucces. Zij vinden het moeilijk om precies aan te geven hoe het gedrag van ouders effect heeft op studiesucces. Uit de persoonlijke verhalen van de studenten komen vaak meerdere kanten van het verhaal naar voren. Bij de eerstegeneratiestudenten voelt een groep zich gesteund en gestimuleerd door hun ouders. Ouders benadrukken dat zij zelf nooit de kans hebben gehad en stimuleren hun kind om hun uiterste best te doen. Een tweede groep 1° GS is nooit echt aangemoedigd om aan de universiteit te gaan studeren. Hun ouders vinden het belangrijker dat zij gaan doen wat ze leuk vinden dan dat deze studie een universitaire graad oplevert. Tot slot zijn er 1° GS die het jammer vinden dat ze weinig met hun ouders over hun studie kunnen praten en dat ze weinig praktische hulp van hun ouders krijgen. Bij de niet-1° GS varieert de mate waarin zij hun studie thuis (kunnen) bespreken ook. Net als bij 1° GS worden zij in meer of mindere mate door hun ouders gestimuleerd of juist meer 'losgelaten'.

2.3 Broers en zussen

De studenten geven aan dat met name oudere broers en zussen een positieve factor kunnen zijn in het studiesucces van studenten. 1° GS vertellen dat zij het prettig vinden dat hun oudere broer of zus al weet hoe het is om te studeren en zaken daaromheen te regelen. Maar ook studenten met hoger opgeleide ouders geven soms aan dat hun broer of zus een steun of inspiratie is. In de expert-groepen (farmacie) komt naar voren dat niet-westerse allochtone studenten soms meer 'last' hebben van zorgtaken binnen de familie (meer verantwoordelijkheid richting familie en daardoor minder nadruk op de eigen studie). Samengevat zijn er verschillende factoren waarbij familie meer of minder ondersteunend kan zijn (praktische hulp, inhoudelijk bijdragen aan studie, financiële ondersteuning etc.) Al deze factoren lijken wel samen te hangen met opleidingsniveau en etnische achtergrond, maar het is niet te voorspellen in welke richting dit verband is.

2.4 Nevenactiviteiten

Wanneer studiesucces gezien wordt als de lengte van de studietijd, dan vinden zowel studenten als experts dat activiteiten naast de studie (vereniging, werk, reizen, buitenlandervaring) zorgen voor 'minder studiesucces'. Zij zijn het echter over het algemeen niet met deze definitie eens en vinden dat voorgaande activiteiten juist 'meer studiesucces' opleveren aangezien de student werkt aan zijn of haar persoonlijke en academische ontwikkeling.

Verschillen in achtergrond en financiële situatie zorgen er voor dat er verschil is in de hoeveelheid tijd die de student aan betaald werk besteedt of moet besteden. Dit kan ten koste gaan van hun studie. Hoewel het aangaan van een lening mogelijk is, lijkt het erop dat de meeste studenten betaald werk toch zien als een beter alternatief en daarmee als noodzaak.

3. Kenmerken van studie en universiteit met betrekking tot studiesucces

De paragrafen 3.1 t/m 3.3 zijn gebaseerd op gesprekken met studenten en experts uit alle faculteiten. De paragrafen 3.4 t/m 3.7 zijn gebaseerd op de studenten en experts van Farmacie en hebben daarom specifiek betrekking op de opleiding Farmacie.

3.1 Informatievoorziening

Over het algemeen ervaren studenten de informatievoorziening van de universiteit onder de maat. De website van de universiteit is onoverzichtelijk en het is niet duidelijk waar of bij wie de student informatie kan vinden. De verschillende websites lijken los van elkaar te staan waardoor er geen structuur zichtbaar is. Studenten blijken elkaar via gesloten groepen op facebook op de hoogte te houden van procedures. Experts vinden dat studenten eigen initiatief moeten kunnen nemen om aan informatie te komen. Zij geven aan dat de UU veel informatie geeft, maar dat de structuur ontbreekt.

3.2 Studiefaciliteiten

Studenten zien de universiteitsbibliotheek (UB) (breder genomen: het studeren in een universiteitsgebouw) als een plek die bijdraagt aan het vergroten van hun studiesucces. Studeren in de UB draagt zowel bij aan het concentratievermogen als de discipline van de student. Hoewel de UB als studieplek zeer positief gewaardeerd wordt ondervindt de student frustraties als het gaat om het aantal beschikbare werkplekken. Hiermee houdt direct verband dat de frustratie toeneemt wanneer werkplekken onnodig en oneerlijk (lang) bezet zijn zonder dat er gewerkt wordt.

3.3 Regels

Langstudeerboete

Zowel experts als studenten zien de langstudeerboete als een maatregel die een positieve invloed heeft op motivatie en studiesucces. Het is een negatieve vorm van extrinsieke motivatie. De regel wordt met name wanneer de student vertraagt door onmacht en omdat een financiële prikkel niet elke student even hard zal raken als onrechtvaardig ervaren. Studenten geven wel aan dat ze proberen de boete te vermijden en dat ze zich onder meer druk voelen staan om snel af te studeren. Met het oog op deze maatregel blijken ouders hun kinderen te stimuleren om met hun studie op schema te blijven.

Regels waarmee de universiteit inzet van student wil vergroten

De regel dat een student minimaal een 4 moet halen om deel te kunnen nemen aan de aanvullende toets mist volgens studenten in sommige gevallen zijn doel. Hierdoor kunnen zij keuzes maken die hun studievoortgang belemmert. *"Als ik denk dat ik geen vier haal, dan maak ik het tentamen niet zodat ik die nog kan herkansen."* Of: *"De ene toets maak ik voor minimaal een vier zodat ik die in de herkansing beter haal"*.

Het Bindend Studie Advies (BSA) wordt positief beoordeeld door zowel studenten als experts. Het is een sterke extrinsieke motivator in het kader van studiesucces. Studenten zien het BSA als een duidelijk helder signaal dat hen motiveert om zich in te zetten voor hun studie waardoor zij denken meer studiepunten halen dan wanneer er geen BSA zou zijn.

3.4 Begeleiding

Communicatie studieraden

Studenten vinden dat zij een eenzijdig beeld krijgen van de mogelijkheden binnen Farmacie. Een quote van een student: *"Ik heb altijd het idee dat apotheker een beetje door je strot wordt geduwd"*. Wanneer zij van het studieraad apotheker willen afwijken, dan weten zij niet goed waar zij aan informatie kunnen komen over alternatieve routes. Wanneer dit thema aan de experts wordt voorgelegd dan benadrukken zij dat de student een eigen verantwoordelijkheid heeft om informatie te zoeken en te vinden.

Studieadviseur

Studenten zouden graag meer informatie van de studieadviseur over alternatieve studieraden willen krijgen. Zij zien de ideale studieadviseur als iemand die ruime kennis heeft over alle mogelijkheden binnen de opleiding of faculteit en meedenkt over de te maken keuzes binnen hun studie.

Tutor

De meningen over de tutor zijn erg uiteenlopend over de behoefte aan contact met de tutor. Met een aantal studenten lijkt het goed te gaan. Zij hebben hun tutor niet nodig en hebben geen contact met hem of haar gehad en dit ook niet gemist. Zij zien de tutor als de persoon die hun portfolio een keer per jaar aftekt. Sommige studenten hebben zich gestoord aan de pogingen tot contact door hun tutor (*'alweer zo'n mailtje van mijn tutor'*), omdat zij geen behoefte hebben aan tussentijds contact. Een derde groep heeft wel gebruik gemaakt van de tutor en is erg positief over dit contact. De tutor heeft hen zichtbaar verder geholpen.

Experts (vnl. tutoren) geven aan dat zij studenten moeilijk kunnen bereiken. Studenten reageren vaak niet op verzoek tot contact. Hierdoor kunnen studenten gedurende de hele bachelor onzichtbaar blijven.

Studenten voor studenten

In een gesprek tussen studenten wordt het idee geopperd om bijles te kunnen nemen. Hierop blijkt dat er gratis studiebegeleiding door ouderejaarsstudenten (vanuit de studievereniging) is. Dit initiatief wordt door de groep (die er niet mee bekend is) als positief ontvangen.

3.5 Vormgeving onderwijs Farmacie

Contacturen

Studenten merken op dat er in vergelijking met opleidingen bij andere faculteiten veel contacturen zijn bij Farmacie. In sommige opzichten vinden studenten het fijn, aangezien zij hierdoor het gevoel hebben actief met hun studie bezig te zijn. In andere opzichten zien zij dat hun vrienden, die aan andere faculteiten studeren, meer vrije tijd hebben.

Portfolio

Tijdens de gesprekken met studenten wordt het portfolio vaak genoemd. Studenten zijn in het algemeen niet positief over deze manier van beoordelen. Zij hebben het idee dat er geen vast beoordelingssysteem is waardoor de beoordeling naar hun idee op willekeur berust. Een aantal studenten dat het portfolio (herhaaldelijk) niet haalde, gaf aan dat zij niet goed weet hoe zij hun portfolio kunnen verbeteren om een voldoende te halen. De studenten vragen zich af of het portfolio wel een goed instrument is om hun kennis en kunde te toetsen. Daarnaast wijzen zij er op dat het bijhouden van het portfolio voor hen vaak veel werk en tijd kost. Tijd en werk waar zij het nut niet altijd van inzien. Omdat 'alles' gedocumenteerd dient te worden ervaren zij teveel toetsmomenten in het portfolio.

Probleem gestuurd onderwijs (PGO)

Studenten geven aan dat zij bij het PGO onduidelijkheid ervaren over verwachtingen, gewenste studiehouding en de eindtermen waar zij aan dienen te voldoen. Ook zouden zij het prettig vinden wanneer er meer verbinding wordt gelegd met de kennis die zij krijgen uit hoorcolleges zodat zij de theorie meteen kunnen toepassen.

3.6 Randvoorwaarden studie Farmacie

Communicatie over de harde knip

Studenten die hun studiep pad over de lange termijn hebben uitgestippeld vinden de plotselinge invoering van de harde knip oneerlijk en heeft invloed op hun studieplanning. "*Spelregels halverwege veranderen is niet eerlijk. De invoering van de harde knip had op een andere manier ingevoerd moeten worden zodat je weet wat je in je eerste jaar moet halen om na je derde jaar je master in te kunnen gaan*"

Inschrijving in vakken/ Roostering

Er heerst onder de studenten veel onduidelijkheid over wat ze moeten doen als ze een van de bachelor vakken niet hebben gehaald. Dit houdt waarschijnlijk verband met het feit dat het

volgen van drie vakken tegelijkertijd wegens strakke roostering van de opleiding roostertechnisch niet mogelijk is. Hierdoor ontstaat een cumulatieve vertraging waar de student niet veel aan kan doen. Experts geven een ander probleem aan: Studenten dienen zich sinds kort zelf in te schrijven voor vakken. De inschrijving staat open voor zowel tweede als derdejaarsstudenten. De capaciteit van vakken is echter beperkt. Het kan dus voorkomen dat tweedejaarsstudenten zich inschrijven ten koste van de plekken voor derdejaarsstudenten. Experts concluderen dat er onvoldoende capaciteit is om alle studenten het vak van hun keuze te laten volgen. Zij zien hier echter geen pasklare oplossing voor.

3.7 Conclusie (Farmacie specifiek)

Tijdens de gesprekken met studenten en experts van farmacie vallen een aantal opleidingsspecifieke thema's op. Om te beginnen vinden de studenten de communicatie over de mogelijkheden binnen de studie te eenzijdig gericht op het studiep pad Apotheker. Met betrekking tot de begeleiding tijdens de studie geven de experts aan dat zij in een aantal gevallen de medewerking van studenten tijdens het tutor-traject missen. Studenten zijn in het algemeen tevreden over het tutoraat. Met betrekking tot het portfolio wordt uit gesprekken duidelijk dat het bijhouden van het portfolio als administratieve last wordt gezien en dat de beoordeling van het portfolio als ontransparant wordt ervaren. Daarnaast zijn de studenten kritisch over het Probleem Gestuurd Onderwijs. Zij geven aan dat zij niet goed weten wat er van hun verwacht wordt in deze vorm van onderwijs.

Tot slot benadrukken zowel studenten als experts de obstakels die studenten ondervinden bij de inschrijving van vakken. Het niet tegelijkertijd kunnen volgen van drie vakken, leidt tot onnodige vertragingen waar de student geen invloed op heeft. De problemen die ontstaan door de combinatie van beperkte capaciteit van een vak en het zelf tijdig inschrijven van de student zouden deels van tijdelijke aard kunnen zijn omdat studenten pas recent zichzelf moeten inschrijven voor vakken in het tweede en derde bachelorjaar.